

LATVIŲ KALBOS POVEIKIS PALATVĖS VAKARŲ AUKŠTAICIŲ ŠNEKTŲ GRAMATINEI SANDARAI

A. JONAITYTĖ

Lietvių ir latvių kalbos, būdamos artimos giminaitės, turi daug įvairių bendrų dalykų: žodžių, morfologinių formų, sintaksinių konstrukcijų ir kt. Ypač daug tokų bendrybių su latvių kalba turi Latvijos TSR pasienyje esančios lietuvių kalbos tarmės. Jose, be senų bendrybių, dar pasitaiko ir įvairios rūšies latviškų skolinių, igytų per ilgą tarpusavio bendravimą. Nors, apskritai, tas bendravimo ir skolinimosi procesas iš esmės daugiau ar mažiau panašus visose palatvės lietuvių kalbos tarmėse, tačiau kiekvienoje iš jų jis turi dar ir savitų, tik jai vienai būdingų bruožų, nes tiek bendravimo platumas, tiek ir latvių kalbos poveikio stiprumas bei pobūdis nėra visur vienodos. Šiame straipsnyje bandoma kiek panagrinėti, kaip latvių kalba yra paveikusi šiaurės vakarų aukštaičių visuotinio kirčio atitraukimo zonos šnektas¹ ir kokios to palyginti stipraus poveikio priežastys. Kadangi nedideliame straipsnyje aprépti ir žodyno, ir gramatinės sandaros skolinius neįmanoma, tai čia daugiau paliečiamos tik bendrosios latvių kalbos poveikio priežastys ir panagrinėjamos ryškesnės morfologinės ir iš dalies sintaksinės bei fonetinės latvybės, o taip pat dėl latvių kalbos poveikio atsiradusios tam tikros naūjos minėtujų šnekų raidos tendencijos.

Tiek leksinių, tiek gramatininių latvių kalbos skolinių nagrinėjimą smarkiai apsunkina tai, kad toli gražu ne visada pavyksta rasti tikslią ir griežtą ribą, skiriančią atskirus skolinius nuo senų pačių tų šnekų bendrybių su latvių kalba. O iš kitos pusės, pasitaiko ir tokų atvejų, kada beveik neįmanoma nustatyti, ar atskiras žodis bei gramatinė forma yra skolinys iš latvių kalbos, ar tik iš gretimų lietuvių kalbos tarmių, kurioms tas žodis ar forma yra sena bendrybė su latvių kalba, kadangi, kaip jau minėta, tiek bendrybės, tiek skoliniai atskirose palatvės lietuvių kalbos tarmėse gana įvairuoja. Dėl to straipsnyje tokiais neaiškiais atvejais stengiamasi pateikti kuo daugiau turimos medžiagos, bet nuo sprendimo paprastai susilaikoma.

¹ Tai Joniškio r. Skaistgirio ir Žagarės apylinkių, Šiaulių r. Gruzdžių, Sakynos ir Šiupilių apylinkių ir Akmenės r. Kruopių apylinkių šnekos.

Skolinių gali ateiti dvejopai: per raštų kalbą ir tiesioginių ar netiesioginių kalbinių kontaktų metu iš lūpų į lūpas. Mūsų tiriamųjų šnekčių atžvilgiu pirmasis atvejis nebūdingas. Per raštus į tas šnekčias latvybės beveik negalėjo patekti, nes latviškos knygos jų plote nebuvo paplitusios, o plačiau skaitomuose lietuviškuose spaudiniuose latvybių nebuvo. Šiek tiek skolinių, ypač žodyno, į tas šnekčias yra patekė netiesioginių kontaktų būdu — per gretimas aukštaičių ar žemaičių tarmes, bet didžiausia dalis — tiesiog iš gretimų latvių kalbos tarmių, su kuriomis tiesioginiai kontaktai buvo labai stiprūs.

Gyvendami netoli Latvijos (dar neseniai vietas žmonių vadintos Kuršū), aprašomųjų šnekčių ploto gyventojai daugiau ar mažiau bendravo su latviais. Tas bendravimas ne visais laikais yra buvęs vienodai intensyvus. Pvz., prijungus Lietuvą prie Rusijos imperijos, tarp Lietuvos ir Latvijos nebuvo valstybinės sienos, ir gyventojai, ypač po baudžiavos panaikinimo, galėjo laisvai bendrauti. To bendravimo progą buvo įvairių. Pirmiausia paminėtini bendri turgūs, mugės netolimoje Rygoje ir Žagarėje, kuri, iki nutiesiant pro Joniškį geležinkelį, buvo gana stambus šiaurės Lietuvos prekybos punktas. Toliau, ne taip māža šių šnekčių ploto dvarininkų turėjo dvarų ir Latvijoje, o kai kurie Latvijos dvarininkai — aprašomųjų šnekčių ploto. Dėl to vykdavo šioks toks dvarų darbininkų kilnojimasis — iš Lietuvos į Latviją ar atvirkščiai. Be to, daugiausia jau po baudžiavos panaikinimo, daug to ploto lietuvių eidavo tarnauti pas stambesnius Latvijos ūkininkus arba važiuodavo dirbtį į Latvijos miestus — Rygą, Mintaują (Jelgavą) ir kt.

Susikūrus buržuazinėms Lietuvos ir Latvijos valstybėms, šis laisvas bendravimas buvo kiek suvaržytas, nes atsirado valstybinė siena, kuriai pereiti reikėdavo daugiau formalumų. Bet ir tada daug to krašto lietuvių parsisamdydavo stambesniems Latvijos ūkininkams ir ilgesnį laiką pragyvendavo Latvijoje. Lietuvai ir Latvijai tapus tarybinėmis respublikomis, uždaros sienos tarp jų nebéra, ir bendravimo niekas nebevaržo, todėl dabar ypač padidėjo gyventojų kilnojimasis iš Latvijos į Lietuvą ir ypač iš Lietuvos į Latviją: iš Lietuvos į Latviją žmonės važiuoja į netoli eseancius stambius pramonės centrus, o iš dalies ir į kolūkius bei tarybinius ūkius. Dėl tokio plataus bendravimo su latviais dauguma aprašomųjų šnekčių atstovų supranta, o daugelis ir gerai kalba latviškai.

Be bendravimo „per sieną“, ir pačiame tų šnekčių plote, ypač atskirose jo vietose, gyveno nemaža latvių, kurių kalba vietines šnekčias yra veikusi „iš vidaus“, t. y. jie kasdien bendravo su savo kaimynais lietuviiais ir į jų kalbą taip pat jnešė kai ką savo. Pavienės latvių sodybos buvo išsimėčiusios visame aprašomųjų šnekčių plote, o didesnių latviškų „salų“ yra buvę apie Šakyną, Žarénus-Latvelius, Girkančių, Kyburių, Auksučių kaimus ir kt. Šiuo metu tos „salos“ jau beveik asimiliuotos lietuvių daugiausia per mišrias vedybas. Pažymėtina, kad tokį mišrių šeimų nariai dažniausiai yra dvikalbiai — vienodai gerai moka ir latviškai, ir lietuviškai.

Šių šnekčių plote latviai, atrodo, yra pradėjė kurtis 18 a. antroje pusėje, bet daugiausia jų atsikėlė 19 a. Mat, daugelis to ploto dvarų, ypač

buvusiųjų feodalinės Lietuvos karališkųjų dvarų, po Lietuvos—Lenkijos padalinimo jvairiais būdais ilgainiui atiteko caro didikams — Kuršo dvarininkams vokiečiams, pagrindinius dvarus turėjusiems Latvijoje: Bukaičiuose (Bukaiši), Kalno muižėje (Kalnamuiža), Medžio muižėje (Mežamuiža), Elėjoje (Elėja) ir kt. Tų Kuršo dvarų žmonės nuolat turėjo važinėti darbams į savo ponų dvarus Lietuvoje, o daugelis jų ir ilgesniams laikui apsigyvendavo šiemis dvarams priklausančiose žemėse kaip miško sargai, lauko darbininkai, dvarų prievaliai, ūkvedžiai, amatininkai ir t. t. Ilgainiui daugelis jų išsigijo čia savo žemės ir tapo pastoviais gyventojais. Jų kūrimasis ypač sustiprėjo, kai buvo pradėta sklypais pardavinėti kai kuriuos šiuos dvarus.

Kiek daug tame Lietuvos krašte 19 a. gale gyventa latvių, galima spręsti iš A. Bylenšteino pateikiamų duomenų. Jis rašo, kad Kauno gubernijos Šiaulių liuteronų parapijai su trimis jos didelėmis filijomis — Alkiškiais, Zagare, Joniškiu — priklauso 10.000 tikinčiųjų², ir nurodo, kad tai daugiausia dar nesenai atskélėliai³.

Kur tokia latvių kolonija buvo senesnė ir didesnė, ten liko ne tik šiaip jvairių skolinių, bet ir smulkesnių toponimų. Plg. ir šiandien tebegyvus Girkañčių miško dalii vardus: *āndžules* ~ Añdžiulēs, plg. lat. asmenvardį *Andžis*; *círciniškes* ~ Circiniškēs, plg. lat. *circenis* „svirplys“; *mā·lines* ~ Mālinēs, plg. lat. *mala*, *malīna* „kraštas, kraštelis, pakraštys“, ar, gal būt, *mālene* „šalpusnis“ ir kt. Panašių latviškų toponimų pasitaiko ir kitur, pvz., Mantōriškių miško dalies (raisto) vardas *nīlaikis* ~ Nilaikis, plg. lat. *nelaiķis* „velionis, numirēlis“.

Mažiausiai latvių kalba yra paveikusi aprašomųjų šnektų fonetiką. Ryškiausias to poveikio pavyzdys yra tiktais atskirais atvejais iš žodžio vidurio į pirmąjį skiemenuj atitraukiamas kirtis, pvz.: *gīrkančei* ~ Girkañčiai (kaimas), *gūdri·be* ~ gudrýbë, *nēlāime* ~ neláimë⁴, *pāsaulis* || *pāsau·le* ~ pasáulis, -ē, *žāgare* ~ Žagārē, rečiau: *kēpure* ~ kepūré, *mērgele* ~ mergēlē, *vī·relis* ~ vyrēlis. Dar galima paminėti, kad greta jvairių pačių tų šnektų raidos faktorių ir iš dalies gretimų žemaičių dounininkų, o atskirais atvejais ir dūnininkų šnektų poveikio, latvių kalba per atitinkamas leksines bendrybes ir skolinius, atrodo, padeda stiprinti tiriamujų šnektų aiškią tendenciją plačiai apibendrinti trumpus kirčiuotus balsius *a* ir *e* vietoj lk. pailgintųjų, pvz., *ābre* „lovio formos duonkubilis“, *āmac*, *ātmatas* „užleistos, nebedirbamos dirvos“, *gābals* (greta *gā·bals*), *kēpšes* „niek. kojos“, *lākac* „didelė vilnonė skara“, *šēškus* „šeškas“.

Pagaliau, tiesa, labai retai, pasitaiko atskirų tikrai lietuviškų žodžių, kuriuose mišrusis dvigarsis *an* yra pakitęs visai taip, kaip latvių kalboje, pvz., apie Skaistgirį, Šakyną, Zagare vartojamas krūminio danties pavadinimas *garuokštiniš dāntis*, šalia gretiminės normalios formos *garankš-*

² A. Bielenstein, Die Grenzen des lettischen Volksstammes und der lettischen Sprache in der Gegenwart und im 13 Jahrhundert, St. Petersburg, 1882, p. 4.

³ Ten pat, p. 5.

⁴ Gali būti ir žemaitybë, plg. Kuršenų *nē·laimi*.

*tīnis dāntis*⁵. Tas reiškinys, be abejo, susijęs su latvių kalba, tik nežinia, ar jis aiškintinas tiesioginio tos kalbos fonetinio poveikio rezultatu, ar, gal teisingiau, laikytinas savotiškais natūraliais latviško *an* atliepimo izoglosos perėjimo į šiaurines lietuvių kalbos tarmes pėdsakais.

Daugiau įtakos latvių kalba yra turėjusi tą šnekštę morfologijai, ypač žodžių darybai.

Ne be latvių kalbos įtakos tose vakarų, o taip pat ir gretimose vidurio aukštaičių (pvz., Joniškio) ir žemaičių dūnininkų (Kuršenų) šnektose yra atsiradusi veiksmažodinių daiktavardžių priesaga *-šena* || *-šenas* (sangrąžinių daiktavardžių paprastai *-šenos*), atitinkanti lk. priesagas *-imas*, *-se-na*, pvz.: *ant rišēnas* (ritimo „imtynių“) *tēip isimīklines, ka bāisu; popietu;* *prēš sā'ules lē'išēna* (leidimasi) *prijój kri'skeline* (kryžkelę) Dilib; *gē'ršēnas* (gérimo) *prē' àno' naebū'd, à'va;* *net apsivéřkau iš to' žvīekšēna* (dėl to žviegimo) Sk; *pīrma nāktis — ne gulē'sēna* (gulėjimas, miegojimas) Žg; o ant árkle jō'sens (jojimas) — dūlkt, dūlkt kiek tik árkli's gá'l kaip á'mals ē'je, tāi ju' ē'išēns (éjimas) bùva! Kyb; *gālvo's sūkšēns* (sukimas) ár tā'm mó'ki'ta'm zmō'gui (mokytas žmogus taip pat turi sukti galvą) Darg; *sēndie jau nèbeišeis važiuošēna* (važiavimas); *rīej i rīej ta' vī'ra viena riešēna* (vienu riejimu, t. y. be paliovos); *nu, kàs če par blā'usti'sēno's* (bliaustymasis, šūkavimas)! Škn. Plg. lat. *būšana* „buvimas“, *došana* „davimas“, *iešana* „éjimas“.

Vediniai su *-šena* || *-šenas* gana dažni, bet aprašomujų šnekštę plote paplitę nevienodai. Daugiausia jų sutinkama pačiame Latvijos pasienyje ir tose vietose, kur yra gyvenę daugiau latvių (Kyburiai, Šakyna, Girkančiai ir kt.). Lk. ir gretimose žemaičių dounininkų šnektose (Akmenė, Vengeriai) vartojuamos priesagos *-sena* dabar tiriamosios šnektos beveik neturi: ji retkarčiais pasitaiko tik vakariname to ploto pakraštyje. Turint prieš akis palyginti nemažą priesagos *-šena* || *-šenas* paplitimo plotą ir jos gajumą, gal būt, galima būtų manyti, kad ji aprašomosiose šnektose nėra grynas skolinys, o galėjo atsirasti latvių kalbos priesagą *-šana* sutapatinus su kuria nors lietuviška priesaga, greičiausiai *-sena*, ir visur ją apibendrinus kaip *-šena*. Jos gretiminė vyriškosios giminės forma *-šēns* galėjo atsirasti dėl lygiagrečiai vartojuamos tos pat reikšmės priesagos *-imas* analogijos.

Tiesa, priesaga *-šena* vartojuama ir pietinių vakarų aukštaičių šnektose (Vilkaviškis, Pilviškiai ir kt.), bet ten jos ir kilmė, ir, atrodo, reikšmė yra kitokia⁶.

Dėl latvių kalbos poveikio šių šnekštę priesaga *-(i)nīks ~ -ininkas* kartais įgauna lietuvių kalbos priesagų *-iškis*, *-ietis* reikšmę, pvz.: *dūobel-nīks* „Duobelės gyventojas“ (*mā's būvo'm nuvažā've' pas tuos dūobel-nīkus* Žg), *èliniñks* „Elėjos gyventojas“ (*čè gi'væ'na lā'tvei èliniñkai*

⁵ Tokia neįprasta to žodžio forma vartojuama ir kai kuriose kitose aukštaičių, papras-tai šiaurinių, tarmėse. Zr. Lietuvių kalbos žodynas, t. III, Vilnius, 1956, p. 146.

⁶ J. Senkus, Pazanavykio kapsų tarmė, filol. m. kand. disert., mašinraštis, VVU Mokslinės bibliotekos rankraštynas, 1955, p. 209.

Kyb), *tarbūčnioks* „Tarbūčių k. gyventojas“ (*āna· vis po· vārdu šāuk tie tarbūčniokai* Dilb), *vegērnioks* „Vegerės apylinkės gyventojas“ (*vegērniokai dár dāuğau laîvúoj ir üz_mum Škn*); *rīginioks* „Rygos gyventojas“ (*lā'ukam, ga'l, sā'ko'm, mū'su rī'giniokai ši· mē'nesi pārvažuos ant āplauku* Škn). Plg. lat. *dobelnieks* „duobeliškis“, *rīdzinieks* „rygiškis“, *liepājnieks* „liepojiškis“. Mat, lat. priesaga (*i*)nieks šių šnektų atstovams yra savos priesagos (*i*noks atitinkuo, plg. skolinius: *dá'ržinioks*, lat. *dārznieks; māšinikoks* „motoristas“, lat. *mašinieks* ir kt.

Iš latvių kalbos į šias šnektas yra atėję bent keliolika veiksmažodinių daiktavardžių su priesaga -iens, maždaug atitinkančia lietivišką priesagą -imas, pvz.: *bé'lziens* „smarkus smūgis“ — lat. *belziens* „t. p.“, *dú'riens* „dūris, dūrimas“ — lat. *dūriens* „t. p.“, *grú'diens* „smarkus stumtelėjimas“ — lat. *grūdiens* „t. p.“. Jų pavyzdžiu, tiesa, labai retai ir atsitiktinai, su šia priesaga pasidaromi ir nauji žodžiai hibridai, pvz.: *spí'riens* „spyrīs, spyrimas“ (*né'raus tik grēitai prō'_duris lāuka, ka nāgá'unu ir àš ko'ke vie-na spí'reiena* Škn).

Latvių kalbos poveikiu, tur būt, reikia aiškinti ir atskirais atvejais pasitaikantį neįprastą veiksmažodžių priešdélių vartojimą. Pavyzdžiui, priešdėlis *nu-* su veiksmažodžiu *duoti* kartais vartojamas vietoj įprastinio priešdėlio *i-* ar *ati-*, pvz.: *a jau nūdavei vilnas i karši'kla? jau kūris láiks nertinis nudúoc ta'i né'rē'jei, o' dár nāgātaus!* Škn. Plg. lat. *nodot* Priešdėlis *pa-* su veiksmažodžiu *nykti* retkarčiais pasitaiko vietoj įprastinio *iš-*, ar *pra-*, pvz.: *jāu tie dvīračei grēitai pāni'ks* Sk. Šiuo atveju priešdėlis *pa-* čia, atrodo, bus atsiradęs dėl analogijos su latvių *pagaist* „išnykti, pranykti“. Latvių *pamukt* „pabėgti, pasprukti“ įtaka aiškintinas ir pasitaikantis priešdėlio *pa-* vartojimas su veiksmažodžiu *smukti* „sprukti, dumti“ vietoj šiuo atveju kur kas įprastesnio *iš-*, pvz.: *džāuğaus tiktai pasmūkus pāti Auks.* Čia dar paminėtinės ir ne taip retai sutinkamas priešdėlio *nu-* vartojimas su tam tikrais veiksmažodžiais vietoj įprastinių priešdėlių *pra-*, *iš-* veiksmo trukmei reikšt, pvz.: *gā'ra vā'landa nūbuvau pas kā'rves, pārē'jau — o' āns dár tebesē'dž;* *pār_ilgai nulá'ukei, reikē'je sēnei būlbes nukāiši, mā-tai, ka prīdege; tāi nugulē'jo'm* (pramiegojom, išmiegojom), *kol tiktai devintīne mā'sina praēje!* Škn. Plg. lat. *nogaidīt* „išlaukti, pralaukti“, *no-gulēt* „pramiegoti, pragulėti“.

Kartais šiose šnektose sutinkamas nežymimasis įvardis *kās nābū't(u)* „kas nors“, padarytas su dalelyte *nābū't(u)*, o labai retais atvejais ir su *bū't(u)*, pvz.: *vá'lgi'k a mē'so's, a ko'pū'stu, a kō' nābū'tu* Škn; *āns ē'upt iğ.vali, a višta, a kā' bū'tai, tēip i vāktē'* (tykoja) Žg; *nū, kā'm nābū't rēi-kē's už vīska acakī'i* Kyb. Su ta dalelyte kartais daromi ir prieveiksmiai: *kāip nābū't(u), kūr nābū't(u)*, pvz.: *usisē'des pērsis kaip nābū'tai* Kyb; *paješkó'k tu' bā'tu' ar ant āukšta, a kamq'ro', a kūr nābū't* Škn.

Tačiau ar šitokią dalelytęs *nebūt(u)* arba *būt(u)* vartoseną laikyti slavizmu (plg. rusų что-нибудь, как-нибудь), ar latvizmu (plg. *lai duod uguni, kuo nebūt* „tegu duoda ugnį, ar ką nors“; *uz pirts krāsns un vēl kur*

nebūt „ant pirties krosnies ir dar kur nors“⁷), ar pačių tų šnekto ypatybe,— neišku.

Iki šiol nagrinėti atvejai buvo skolinimo pobūdžio latvių kalbos poveikio rezultatas. Tačiau kartais tos kalbos poveikis pasireiškia ir tuo, kad jis tik padeda tose šnektose išlikti kai kurioms senoms arba skatina naujas latvių kalbai artimas darybos tendencijas. Pavyzdžiu, tos šnektose iš seno turi būdvardinę priesagą *-ainis*, *-ē*, labai artimą latvių kalbos priesagai *-ains*, *-a*. Žodžių su šia priesaga aprašomosiose šnektose visai nedaug: *akuotānis*, *-e*, *ašakānis*, *-e*, *drižānis*, *-e*, *langānis*, *-e*, *lingānis*, *-e* (apie beržą), *margānis*, *-e*, *sēlenānis*, *-e* (apie duoną, miltus) ir dar keli kiti. Beveik visi jie šnektose turi atitikmenis ir su kitomis, daug kartų gajesnėmis, gretimų tarmių ir lk. normų palaikomomis priesagomis *-uotas*, *-a*, *-otas*, *-a*, *-ētas*, *-a* ir kt., pvz.: *ašakūoc*, *-uota*, *drižūoc*, *-uota*, *langūoc*, *-uota*, *žolēc*, *-ēta*. Šių gajesnių priesagų vediniai gal būtų jau ir visai ištumė negausius priesagos *-ainis*, *-ē* žodžius, jeigu jų nepalaikytų latvių kalbos skoliniai, pvz.: *kēburainis*, *-e* „šakotas, diržingas (medis)“ — lat. *ķeburains*, *-a* „t. p.“, *mīglains*, *-a* (dātōks *mīglains* órs Dam) — lat. *mīglains*, *-a* „t. p.“, *pīskainis*, *-e* „gauruotas, -a“ — lat. *pinkains*, *-a* „t. p.“, *stri-painis*, *-e* „dryžuotas, -a“ — lat. *strīpains*, *-a* „t. p.“. Be to, šiai priesagai padeda išlikti ne tik tiesioginiai leksiniai skoliniai, bet dar ir tai, kad latvių kalboje priesaga *-ains*, *-a* yra nepaprastai dari. Dėl to daugiau ar mažiau latviškai mokantiems aprašomųjų šnekto atstovams, o tokią yra didesnė dauguma, ji nenoromis asocijuojasi su sava priesaga *-ainis*, *-ē*, neleisdama pastarajai visai „pasenti“ ir išnykti.

Dabar palatvės vakarų aukštaičių šnektose aiškiai jaučiama esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvių (paprastai vyriškosios giminės) ar iš jų kilusių būdvardžių daiktavardėjimo tendencija. Tokiais iš dalyvių padarytais daiktavardžiai paprastai žymimas įrankis, pvz.: *dūrāns* „žeberklas, kuo duriamas“, *ištenīpams* „prietaisas audžiamo audeklo vienodam pločiui išlaikyti“, *spāudžams* „sugeriamasis popierius“, *šá-unams* „kuo šaunama: šautuvas ar revolveris“, *uštrāukams* „uztrauktukas“. Siuo atveju dalyvinis pažymintys ištumia pažymimąjį daiktavardį ir vienas ima atstoti visą daikto pavadinimą. Taip vietoj *spāudžams* pő-pieřus, *šá-unams* dā'ikc il-gainiui, sudaiktavardėjus dalyviui, atsiranda *spāudžams*, *šá-unams* ir pan. Panašus reiškinys tiktai su jvardžiuotinėmis dalyvių formomis pastebimas ir lietuvių literatūrinėje kalboje, pvz.: *miegamasis*, *valgomasis* (*kambarys*). Tačiau aprašomosiose šnektose jų, atrodo, dar skatina ir palaiko latvių kalbos analogija ir atitinkami leksiniai skoliniai, nes latvių kalbai tokios kilmės daiktavardžiai, tiesa, kilę daugiausia iš jvardžiuotinių formų, yra taip pat būdingi, pvz.: *mētamais* „lazda, diržas (kuo mušama)“, *nēsamais* „našta, kas nešama; naščiai“.

Akivaizdžiausia žodžių kaitybos latvybė yra retkarčiais pasitaikantis vyriškosios giminės daiktavardžių vns. naudininkas su galūne *-am* ar *-im*⁸:

⁷ ME, t. I, p. 360.

⁸ Kad tokie morfoliginiai skoliniai galimi ir kitose palatvės aukštaičių tarmėse, rodo Lietuvų kalbos atlaso medžiaga. Pvz., toks pat latviškas vns. naudininkas vartojamas

pīrštam, šūnim, vī·ram, pvz.: kā· pàdarei tā·m pīrštam? a dàvei šūnim ē·šī? Skn.: *tā·m vī·ram didē·snis bālsas* (spragilu kuliant), *o· tā·i mó·tere — piš, piš Zg.* Plg. lat. *vīram, sunim.*

Greičiausiai latvybe laikytinos ir kartais šiose vakarų aukštaičių, o dar dažniau gretimų palatvės žemaičių dounininkų Vegerių ir Akmenės šnektose randamos jvardžių *kas, tas vns. galininko formos kuo, tuo, pvz.: tūr būt lābai svēiks žmō·gus, kās tūo dā·ra Škn; kūo āns pasā·ki, tās viskas bā·ikas* (niekai); *kūo pas māni darí·si?* Krp. Plg. lat. *ko, to.* Tiktais, sprendžiant iš tų formų paplitimo vien prie žemaičių ribos, galima manyti, kad jos į aprašomųjų aukštaičių šnekty plotą bus atėjusios ne tiesiog iš latvių kalbos, o per jau minėtąsias žemaičių dounininkų palatvės šnektas.

Aprašomosiose šnektose šalia leidžiamosios nuosakos formų, padarytų su dalelyte *tægu(l)* (pvz., *tægu(l) dīrb*), ir retkarčiais dar pasitaikančių senųjų formų (pvz., *teātimie, teapašūntie*), kaip ir visose gretimose tarmėse, labai plačiai vartojamos ir formas, padarytos su dalelyte *lai || lei*, pvz.: *lai dā·ra, lei sā·ka*. Tai bendros su latvių kalba leidžiamosios nuosakos formos, plg. lat. *lai ēd „tegu valgo“, lai strādā „tegu dirba“*. Be to, šiose aukštaičių šnektose pastebima aiški formų su *lai || lei* įsivyrovimo tendencija. Tai, be kitko, rodo formų su kontaminacine dalelyte *lægu(l)* atsiradimas (pvz., *lægu(l) vā·lga*) ir *lai || lei* jungimas prie senųjų leidžiamosios nuosakos formų vietoj *te-*, pvz.: *lai bū·nie, lei daiñúo·jie, lai ē·die*. Šitokią tendenciją, be pačių tų šnekty vidinių raidos dësnii ir gretimų lietuvių tarmių poveikio, dar netiesiog palaiko ir latvių kalba, kurioje leidžiamosios nuosakos formos su *lai* yra vienintelės.

Kitas tokios pat rūšies atvejis yra retkarčiais šių šnekty plote (apie Šakyną, Auksučius, Dilbinus, Damelius) pasitaikančios tam tikros sangrąžinių veiksmažodžių formos su galūne *-ies* šalia įprastinių formų su *-is, -ys*. Galūnė *-ies* kartais turi būsimojo laiko III asmuo (pvz., *dīrpsies* „dirbysis“), liepiamosios nuosakos II asmuo (pvz., *sūkies* „sukis“), visų laikų veikiamosios rūšies dalyvių abiejų giminių vardininkai (pvz.: *vēda·sies* „vedasis“, *jūokenties* „juokiantis“, *sā·ke·sies* „sakėsis“, *vēsenties* „vesiantis“), pusdalyviai (pvz., *dauži·dam,ā·sies* „daužydamasis“), padalyviai (pvz., *sūkanties* „sukantis“). Gretimose aukštaičių tarmėse tokiai formų neužfiksuota. Kai kuriose gretimose žemaičių dounininkų šnektose, atrodo, jų kartais pasitaiko, plg. iš Klykolijų apylinkės užrašytas formas: *acetū·po·s̄·ēis* „atsitūpusi“ (*acetū·pos̄·ēis tōp,ō*), *mūovos̄·ēis* „movusis“ (*ē tu· bōlb,ō*) (karvė) *mūovos̄·ēis e bātv,ēñ,ōs*)⁹. Išskyrus neaiškios kilmės liepiamosios nuosakos II asmens formas (pvz.: *nēški·s*, *vēski·s*, plg. esamojo laiko II asmens formas su *-ys*: *vedi·s ~ vedys*), gretimose žemaičių dūnininkų

rytu aukštaičių apie Zeimelį, tik čia kur kas plačiau (plg. D. Gargaitės 1960 m. užrašytus tekstus, Rg. Nr. 607). Biržų r. Kuldūnų apylinkėse plačiai vartojamos latviškos dgs. įnagininko formos, pvz.: *su kareīvém* „su kareiviais“, *su tēm karēž* „su tais karais“, *senēm pinigēm* „senais pinigais“ (žr. I. Jašinskaitės 1961 m. užrašytus tekstus, Rg. Nr. 706).

⁹ Žr. A. Milkintaitės 1961 m. Lietuvų kalbos atlasui užrašytus tekstus, Rg. Nr. 689.

šnektose jų nėra¹⁰. Bet kai kuriose tolimesnėse lietuvių kalbos tarmėse tokį sangrąžinių formų pasitaiko. Latvių kalboje ši galūnė yra norminė. Kadangi aprašomosiose šnektose galūnė -ies reta, gretimos lietuvių tarmės jos beveik neturi, literatūrinėje kalboje ji nepažystama visai, tai ir šiose šnektose ji gal būtų jau ir visai bebaigianti nykti, jeigu jos nepalaikytų latvių kalba. O kad latvių kalba šiuo atveju tikrai turi įtakos, rodo tas dalykas, kad sangrąžinių veiksmažodžių formas su -ies plačiausiai vartoja tie šnektų atstovai, kurie gerai moka ir dažnai kalba latviškai.

Beveik visam aprašomujų šnektų plotui, išskyrus tik pietinio pakraščio Gruzdžių apylinkę, būdingas įvardžio *tas* vyriškosios giminės vienaskaitos vietininko formos vartojimas vietoj moteriškosios giminės vns. vietininko formos, pvz.: *tō· dāržinē·* ir *tāmē dāržinē·* Kyb; *tō· já·ujē·*, *tō· priepirtē·* ir *tāmē rā·šinē·*, *tāmē vanē·lo·* (vonelėje) Sk; *tō· kākto·*, *tō· kū·tē·*, *tō· virtuvē·* ir *tāmē bā·lo·*, *tāmē lietuvo·* (Lietuvoje), *tāmē rī·go·* (Rygoje) Žg; *tō· vieto·*, *tō· trō·bo·* ir *tāmē dūobē·*, *tāmē valgī·klo·* Škn; *tūo* *prieglaudo* ir *tāmē pūsie* Auks; *tēmi* *vietuo*, *tāmi já·ujuo* Krp.

Be to, apie Kruopius ir Šakyną, greičiausiai dėl įvardžio *tas* analogijos, vietoj moteriškosios giminės vartojamos ir kai kurių kitų įvardžių ar net skaitvardžių vyriškosios giminės vienaskaitos vietininko formos, pvz.: *šēme trō·bo·*, *šēm pūsē·*, *āname vāgo·*, *vienam lō·vo·*. Atskirais atvejais taip pavartojamas net būdvardžio vietininkas, pvz., *píens tam kañukie* (~kauniukė „bidonėlyje“) *mažamé·jie* Krp.

Toks pat reiškinys pastebimas ir visose gretimose (Kuršenai, Papilė, Akmenė, Vegeriai ir kt.), o taip pat ir tolimesnėse žemaičių dūnininkų bei dounininkų šnektose. Kadangi toks įvardžio *tas* vyriškosios giminės vienaskaitos vietininko formos vartojimas sutinkamas net netoli Lydavėnų¹¹, tai atrodo, jog čia bus ne kokia latvybė, o tikriausiai savarankiškas dalies lietuvių kalbos tarmių raidos faktas, tiktai sutampantis su latvių kalba. Tačiau aprašomosiose aukštaičių šnektose įvardžio *tas* vyriškosios giminės vienaskaitos vietininko formos įsivyravimą, kaip rodytų dažnesnis jos vartojimas arčiau Latvijos sienos, dar gali skatinti ir gretimos latvių kalbos tarmės (Zaleniekai, Mežamuiža ir kt.), kuriose parodomujų įvardžių *tas*, *tā*, *šis*, *šī* vienaskaitos vietininko formos *tanī*, *šinī* bendros ir vyriškajai, ir moteriškajai gimeinei¹².

Latvių kalbos įtakos nėra išvengusi ir šių aukštaičių šnektų sintaksė. Tai rodo kai kurie savotiški atskirų prielinksnių, dalelyčių ir tam tikrų sintaksinių konstrukcijų vartojimo atvejai. Būdingesni iš jų čia ir iškeiliами.

Iš prielinksnių daugiausia latvių kalbos paveikta yra *no·* „nuo“ vartosena. Pirmiausia paminėtinos *no·* konstrukcijos lyg ir kilmeli nusakyti, pvz., *ta kūkne, musē·t, no· pāties vē·lne: rū·kst i rū·kst, dari·k kā· nādā·res* „ta vi-

¹⁰ Zr. V. Vitkauskas 1955 m. ir 1958 m. Lietuvių kalbos atlasui užrašytą medžiagą, Rg. Nr. 233 ir 446.

¹¹ Remiamasi Lietuvių kalbos atlaso medžiaga.

¹² J. Endzelīns, Latviešu valodas gramatika, Rīgā, 1951, p. 527—529.

rykla, tur būt, velnio (duota) apsēsta: daryk, kā nori, rūksta ir tiek“ Škn; plg. lat. *nu ta aita jau ir no paša vella* „na, ta avis jau paties velnio (duota) apsēsta“ (užrašyta prie Šakynos).

Kartais pasitaiko konstrukcijų su *no*·, reiškiančių veikėją, pvz., *lāidas nutrāuktas no to ḡraustīne* „griaustinis nutraukęs laidus“ Dilb; plg. lat. *ne ūdeņa balināti (vaigi)*: *asarām balināti nuo nelieša* „ne vandens išblyškinti (veidai): niekšo virkdomos, ašaromis išblyškinti¹³“.

Retkarčiais prielinksnis *no*· vartoamas vietoj lk. ir pačių tų šnektyų įprastinio iš, pvz.: *kās gi no tó'ke tī'laus zmō'gaus! sāsā'te mū'su, jaunó'ji mū'su, kō' tū isēini no mo'tusá'tes?* Sk; *no to's būrno's kaip i pažīnčau, ale bālsas visá'i kitó'nišks* Škn; plg. lat. *ej man nuo acim!* „eik iš mano akių“; *kuo nuo tam mācīties* „kā iš jo mokytis?“ *nuo acim vien pazinu, kas bij barga mātes meita*¹⁴ „jau vien iš akių pažinu, kuri buvo smarki tēvūnaitē“.

Labai retais atvejais *no*· vartoamas vietoj įprastinio *apē* „apie“, pvz., *nēzīnau no tó'ke* Dilb; plg. lat. *ne man miega, ne man darba, nuo tevīm duomājuot* „nei aš galu miegoti, nei dirbtī, apie tave galvodamas“¹⁵.

Kartais su *no*· pasitaiko ir tokią, greičiausiai dėl latvių kalbos įtakos atsiradusių, konstrukcijų, kaip pvz.: *jūokuos iš dē'des: skūndžes ā'lfonsui no kā'lve* „...skundžiasi Alfonsui kalviu“ Škn.

Iš latvių kalbos atėjusi ir tokia gana plačiai šiose šnektose vartoama konstrukcija su *no*·: *āk tu pāršas no vāika, – suvīlka vīsus lūpatus i vīduri trō'bo's i palika* „tai paršas vaikas...“; *tāi biesas no bō'bas: su liežuūv pāti āpmēt, pāti atā'udž* „tai biesas boba...“ Škn; *ē, sprūogēna nuo pārša: nīeka neied, tik zvīeg i zvīeg susirietis* „e, dvēsena paršas...“ Krp. Plg. lat. *vēlns nuo sievieša* „tai velnias moteris“, *tītars nuo puikas* „tai kālakutas berniukas“¹⁶.

Aiškiai iš latvių kalbos atėjė ir neretai sutinkami sustabaréjė pasakymai *no dīeva pūses* „dėl dievo“, *no rī'ta pūses* „rytā“, pvz.: *no dīeva pūses tik tū su ànuo nesigīnči'k!* *no rī'ta pūses* *āš svēika, viskas gārāi, o' pavā'ikščio'ju – nīeka nēbāgalu i tiek* Škn. Plg. tos pat reikšmēs latvių kalbos posakius: *no dieva puses; no rīta puses*.

Su prielinksniu *par* „per“ plačiausiai vartoami pasakymai *par lāime* „laimē, laimei“, *par nēlaime* „nelaimē, nelaimei“. Jie savotiškai nusako veiksmą lydinčias aplinkybes, pvz.: *šīndie būva kā'rve nusitrā'ukus, ale par lāime grēit pāmačau* Krp; *viskas jau būva bēpasibaiga', kaip par nē-laime acivilka ta rā'gana, i vēl pākla iš nāuje* Škn. Plg. tos pat reikšmēs latvių kalbos posakius *par laimi, par nelaimi*¹⁷.

Retkarčiais prielinksnis *par* vartoamas vietoj įprastinio *apie* konstrukcijose, reiškiančiose objektą, į kurį nukreiptas saknio veiksmas, pvz.,

¹³ J. Endzelīns, Latviešu valodas gramatika, Rīgā, 1951, p. 663.

¹⁴ ME, t. II, p. 755.

¹⁵ Ten pat, t. II, p. 756.

¹⁶ Ten pat, t. II, p. 756.

¹⁷ ME t. III, p. 85.

*kās jīem gālvo· par kītus „ko jiems rūpintis apie kitus“ Kyb. Plg. latviū *par puišiem es dziedāju, duomāju „apie bernus aš dainavau, galvojau*¹⁸.*

Priekšsnis *par* tam tikrais atvejais vartojoamas su veiksmažodžiais *pavīršī, palīķī, pavēršī, padīrptī „padaryti, paversti“, šāukī „vadinti“ ir kt.,* pvz.: *iš pārncē par ēitvara palika „pāntis virto aitvaru“ Kyb; ta pīrti pāverteīm par trōba Dilb; pās_mum atlēgdāva i āna glūosni (gegutē), pāskui ātlek i tuos glūosnus par vānaga (virtusi vanagu) Dam; sānōves žmōni's (bičiū tranā) šāugdāva par tēvini (vadindavo tēviniu); rāgana (juos) būva pavārtus par ākminus Dilb; tōki jāuna vīra visām āmžui par ubaga padīrba Škn.* Šitokia reikšme *par* greičiausiai imtas vartoti taip pat dēl latviū kalbos poveikio. Plg. lat.: *vēlns meitas pārvērse par kēvēm „velnias dukteris pavertē kumelēmis*¹⁹; *vīnu sauc par Pēteri „jl vadina Pēteriu*²⁰.

Priekšsnis *su* greičiausiai dēl latviū kalbos poveikio vartojoamas tokio tipo sakiniuose, kaip pvz.: *viena mā̄ta kārves šērēm su tais gālto nāiseis sētineis Sk; sāka, (jie) su kūojum, su gālyums mīnta „...jie daugiausia kojas ir galvas valgā“ Auks; su šīrdze sīrga Dam; dāba jauñāuses móteris ismire su vēzeis Žg; su tvōra būva aptvērta; karāliškes (Karališkēs) dāba su mišku apāuga, apso dīna su pūsim Dilb; apāugus jau dāba su ālksneis tā kertēla Dam; sēseris kātires nudrīskuses, nuplīsus, su vāikais apsiķrōvuses Sk; gaīlāuskis (Garliauskis) kārūčus pas jācku (Jacku) šūva, (tai jam) sumo kēje su āuksu Škn; tu pāc smīrdi: pārliekei su žmūonims pasmīrdis Krp.* Plg. latviū: *mirt ar diluoni „mirti džiova“; sirgt ar kaklu „sirgti kaklu“ ir kt.*²¹

Iš kitų labiau paplitusių sintaksinių latvybių paminētina konstrukcija su dalelyte *lai* || *lei*, pvz.: *kur lai ēinu tō̄ko lūnañčo „kur aš galiu eiti (kaip man eiti) per tokį lietu“ Škn; kā̄ lai dārai žmō̄gus – sāva vāikai, sāva vārgai „kā̄ padarysi,...“; agi visus reikētu šāudi t (šunis), ale kā̄ lei žīnai „...negali žinoti (nežinai), kurj šauti, kurio ne“ Žg; nūtrepkei biesas žīna kūr, i kāip aš dāba lai rāndu „...kur man ieškoti (kaip man rasti)“ Škn.* Plg. latviū: *kurp lai eimu? „kur man eiti?“ es nezinu, kuo lai es iesāku „aš nežinau, ko man griebtis*²².

Tam tikrais atvejais dalelytē *lai* dēl latviū kalbos ītakos vartojoama vietoj jungtuko *kad*, pvz.: *ka turē tumēm uška sumo kē ī kūnigui, reikētu, lai pašvēstu* (kryžiū) „kad turētume kuo užmoketi kunigui, reikėtų, kad pašvēstų (reikėtų pašvēsti)“ Kyb; *lēi ans kāip dīrb, ale vis padīrb „kad ir kaip (pamažu) jis dirba, bet vis tiek padirba“ Sk; lai i kāip nānō ū vis tiek tūru šēndie ēi i rūpkelus „kad ir kaip nenoriu, vis vien turiu eiti runkelių rayēti“ Škn.* Plg. lat. *bijis jāaun kājas nuost, lai arī cik salis „rei-*

¹⁸ Ten pat, t. III, p. 85.

¹⁹ Ten pat, p. 187.

²⁰ Ten pat, p. 772.

²¹ Zr. ME, t. I, p. 140 ir Müsdienu latviešu literārās valodas gramatika, t. I, Rīgā, 1959, p. 738.

²² Zr. ME, t. II, p. 400.

kéjē nusiauti kojas, nors ir kaip buvē šalta“; *aitīnai kūti daru, lai tā ziemu nenuosaltu* „avelei tvartā darau, kad ji žiemą nesušaltu“²³.

Latvių kalbos įtakos rezultatu, atrodo, aiškintina ir sustiprinamosios dalelytės *gan(t)* bei jos variantų *gan(t) jau, gan(t) jau nu* vartoseną, pvz.: *gan àš àna' šāukau, gan kā' ēje i nuē'je, nē' acisükī næacisùka* „aš jī ir šaukiau, ir kā dariau, o jis...“ Škn; *uškāisti gèrāi gānt, kof iškuli* „na ir sušyli...“ *Kyb; nebijo'k, gān jau* (vis jau) *kaip nōns isisùksme; jei tik blō'gau nèbæbus, gān jau nu gālē's gi'vē'ñt* „jei blogiau nebus, bus jau galima gyventi“ Škn. Plg. lat.: *Dzirdēsi gan tu tik tālu!* „girdēsi tu taip toli, lauk!“ *Gan es viñu pierūnā-šu* „na aš jī vis vien prikalbésiu“²⁴.

Dar viena ryškesnė latvybē — tai konstrukcijos tipo *má'n (tā'u, mūms, tē'vui...)* *tī'r vartojimas* vietoj īprastinės *àš tūru... tē'us tūrī*, pvz.: *tū ili'sk i māiša, àš tāvi panēšu, o' māišas tī' mūm ,...maišq mes turime*“ Dilb; *a tā'u pīningai tī'r lí'gei?* „ar tu turi su savim pinigus?“ Žg. Plg. lat. *zirgs mums ir labs* „arklī mes turime gerā“; *nauda mums ir* „pinigū mes turime“.

Pagaliau reikia paminėti gana dažnai pasitaikantį įdomų veiksmažodžio esamojo laiko formų su neiginiu vartojimą vietoj īprastinių tariamosios nuosakos formų, pvz.: *prasidē'k tik su tō'keis, tai bijo'k, ka nænužnā'uğ* „...kad nenužniaugtū (nepasmaugtū)“ Sk; *ùzein dēbesi's didžā'usis, bē'kem nāmo', ka nāsuli'nam* „...kad nesulytume“, *žurē'k, kûr éina's, ka bā'tu' nēprisemi*, *žiūrēk, kur eini, kad batū neprisemtum*“ Škn. Šitoks esamojo laiko formų vartojimas būdingas latvių kalbai, pvz.: *jājam, brāļi, vienu pulku, lai nezviedz kumeliņi, lai nedzird meitu māte, lai neslēpa malējiņu* „jokim, broliai, vienu būriu, kad nežvengtū žirgeliai, kad neišgirstū mergelių motina, kad nepaslēptū malējēlēs“²⁵. Toks pat reiškinys žinomas ir kai kuriose žemaičių tarmėse (Kuršenai, Mosėdis). Kadangi dar nėra nustatyta visas tokio esamojo laiko formų vartojimo plotas lietuvių kalbos tarmėse, tai neaišku, ar čia skolinys, ar sena bendrybė su latvių kalba.

Apžvelgus latvių kalbos poveikį palatvēs vakarų aukštaičių šnektyų gramatinei sandarai, galima konstatuoti, kad jis yra gana didelis ir reiškiasi įvairiais būdais: ir tiesioginiai skoliniai, ir bendrų raidos tendencijų skatinimu, ir atskirais atvejais — senų bendrybių konservavimu. Šitokių poveikijų latvių kalba galėjo turėti ne tik dėl labai plačių ir įvairių kontaktų su aprašomomis šnektomis, bet dar ir dėl to, kad ji yra labai artima lietuvių kalbai, todėl šių šnektyų atstovams, tur būt, nebe visais atvejais aišku, kas lietuviška, o kas latviška.

²³ Žr. ME, t. II, p. 400.

²⁴ Žr. Müsdienu latviešu literārās valodas gramatika, t. I, p. 788, 791.

²⁵ ME, t. II, p. 400.

ВЛИЯНИЕ ЛАТЫШСКОГО ЯЗЫКА НА ГРАММАТИЧЕСКИЙ СТРОЙ СЕВЕРО-ЗАПАДНЫХ АУКШТАЙТСКИХ ГОВОРОВ ПОГРАНЧЬЯ ЛАТВИЙСКОЙ ССР

А. ИОНАЙТИТЕ

Резюме

В статье рассматривается влияние близкородственного латышского языка на грамматический строй пограничных северо-западных аукштайтских говоров, относящихся к зоне полной ретракции ударения. Констатируется, что этому влиянию подвергается и словообразование, и словоизменение, и синтаксис, а отчасти и фонетика данных говоров. Указываются причины этого весьма ощутимого влияния: во-первых очень тесные и длительные контакты носителей этих говоров с латышами, с которыми они общаются почти повседневно и поэтому большинство из них более или менее хорошо понимает и говорит по-латышски, а во-вторых, большая близость грамматического строя латышского языка к грамматическому строю исследуемых говоров. Даётся краткий обзор истории этих контактов.

Далее устанавливаются и исследуются разные аспекты влияния: 1) стимулирование в говорах тенденций развития, общих с латышским языком (напр., очень широкое распространение форм пермиссива, образованных с частицей *lai||lei* «пусты»: *lai ēin* «пусты идет, идут», ср. лат. *lai iet*); 2) консервация общих или очень близких грамматических элементов, которые в исследуемых говорах чаще всего сохранились только как своеобразные реликты, а в латышском языке употребляются очень широко и иногда являются даже нормой лит. языка (например, сохранению непродуктивного суффикса имен прилагательных *-ainis*, *-e*: *dri-žāinis*, *-e* «полосатый, -ая», *margānis*, *-e* «пестрый, -ая, цветистый, -ая», отчасти способствует суффикс того же значения латышского языка *-ains*, *-a*: *miglains*, *-a stripains*, *-a*; далее можно указать известные формы возвратных глаголов с окончанием *-ies*, напр., III л. будущ. вр. *mazgō-sies* «будет, будут умываться», II л. ед. ч. повелит. накл.: *mazgō-kies* «умывайся», деепричастие: *mazgō-jenties*, и др.; ср. соответствующие формы того же глагола латышского языка *mazgāsies*, *mazgājies*, *mazgājoties*); 3) заимствование, тоже имеющее свои разновидности.

Различаются две разновидности заимствования: а) полное (напр., формы дательного пад. ед. ч. существительных мужского рода с окончанием *-at* или *-im*: *vīram* «мужчине», *šūnīm* «собаке», ср. лат. *vīrat*, *sūnīt*); б) частичное, когда, напр., заимствуется не весь суффикс или приставка, а только одно из его значений (напр., употребление суффикса *-(i)nīoks* для обозначения жителя определенного города или деревни: *rīginioks* «рижанин», *tarbūčnioks* «житель деревни Тарбучай», ср. лат. *rīdzinieks*, *liepājnieks*). Указывается, что известная часть заимствований получено не прямо из латышского языка, а при посредничестве соседних пограничных говоров.

Описываются конкретные случаи проявления влияния латышского языка в области фонетики, морфологии и синтаксиса исследуемых говоров.